

- **Téma:** varování před vlivem techniky na lidstvo, cit jako výsadně lidská vlastnost, lidstvo prahne po snažším životě → vynalez robotů
  - **Motiv:** lidská práce – bez práce přestává být člověk člověkem, robot, továrna...
  - **Časoprostor:** budoucnost, továrna na roboty na nespecifikovaném ostrově (Rossumův ostrov)
  - **Kompoziční výstavba:** příběh je chronologický, předehra + 3 dějství, předehra seznamuje diváky s chodem továrny a roboty, kteří jsou k nerozeznání od lidí, předehra se odehrává 10 let před prvním dějstvím
  - **Literární druh:** drama
  - **Literární žánr:** antiutopické drama (tragédie)
-

- **Vypravěč:** neosobní vypravěč - er-forma
- **Postavy:** nejsou hlouběji psychologicky prokresleny

HLAVNÍ POSTAVY

- **Roboti:** umělé bytosti, které mají všechny dovednosti lidí až na cit a neuznávají žádný systém hodnot; podobají se lidem; uvnitř stále stroje - neživé; jejich poslání je sloužit lidem (robot Primus, robotka Helena, Marius, Radius, Damon, Sulla...); 1. pracovní síly 2. vojáci (stále ovladatelní) 3. chtějí vládnout 4. vrazi (3. a 4. neovladatelní)
- **Harry Domin** - ředitel R. U. R. (Rossumovi univerzální roboti); zastánce myšlenky povznést člověka → osvobodit ho od práce a vytvořit ráj na zemi; hraje si na boha - chce vytvořit nové bytosti (prvotní myšlenka dobrá - usnadnit lidem život, zrušit otroctví)
- **Helena Gloryová** - dcera prezidenta; manželka Domina; ztělesnění ženského, citového a laskavého přístupu k lidem i robotům; nechápe, proč se roboti nebouří; jméno podle sestry Heleny
- **Alquist** - stavitel robotů; za nejvyšší hodnotu považuje práci a lidský život; zastává rozumový přístup k životu; projevuje lidskost; jeho ústy hovoří samotný autor (práce šlechtí, pokrok v technice nemusí vést ke zlepšení)

VEDLEJŠÍ POSTAVY

- **Dr. Gall** - ředitel fyziologického a výzkumného oddělení, tajně rozvíjí inteligenci robotů
  - **Ing. Fabry** - hlavní technický ředitel; generální ředitel R.U.R.; tvoří nové biologické druhy
  - **Dr. Hallemeier** - přednosta Ústavu pro psychologii a výchovu robotů
  - **Busman** - komerční ředitel R.U.R.
  - **Nána** - Helenina chůva, roboti se jí protíví, zástupce prostého lidu
  - **Vyprávěcí způsoby:** přímá řeč jednotlivých postav, proložena scénickými poznámkami vypravěče
  - **Typy promluv:** přímá řeč postav - monology, dialogy jednotlivých postav (rychlé dialogy posouvají děj dopředu)
-

- **Jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku:**

- spisovný jazyk (kromě chůvy Nány)

SPISOVNÁ SLOVA (neutrální, hovorová, knižní)

- **Hovorová řeč** - šak, šmarjá Josef, vobrazu... pouze chůva Nána
- **Neologismus** - slovo robot (ujalo se po celém světě a dnes je součástí běžného slovníku) → vymyslel bratr Josef ze slova robota = člověk schopný pracovat, ale ne myslet
- **Termíny** - katalyzátor, enzym, hormony, kolodidální rosol, protoplasma...

NESPISOVNÁ SLOVA (obecná čeština)

- citově zabarvená slova/slang - mluva zájmové skupiny
  - **Tropy a figury a jejich funkce ve výňatku:**
    - Epizeuxis - spi,spi! / žádná loď, žádná loď
    - Inverze - neví aspoň o ničem / hoši, to je zoufalé
    - Apoziopoeze - aspoň dnes by to neprasklo - / alespoň vědět, co je v Havru -
    - Řečnická otázka - To jsou nové primule, vidíte?
-

- **Kontext autorovy tvorby**
    - vzniklo na počátku jeho druhého tvůrčí období (pro toto období jsou charakteristické románové a dramatické utopie)
    - zabývá se problémem techniky a možnostmi jejího zneužití člověkem
  - **Literární / obecně kulturní kontext**
    - Česká meziválečná literatura 1. poloviny 20. století
    - Demokratický proud:
      - stoupenci demokratického zřízení první republiky, blízko k T.G.Masarykovi
      - pragmatismus - filozofický směr 20. století v USA, kritériem pravdy je užitečnost a skutečnost, zkušenosti (jediné, co je pravdivé je to, co je užitečné)
      - přispívali do Lidových novin
      - tzv. pátečníci – pravidelně se v pátek scházeli v Čapkově vile
      - Karel Čapek, Eduard Bass, Karel Poláček (Bylo nás pět)
-

DĚJ

Předehra

Do továrny R.U.R. přijde Helena Gloryová, seznamuje se s lidmi v továrně – s centrálním ředitelem Dominem a jeho kolegy, Dr. Gallem, Dr. Hallemeierem, Ing. Fabrym, konzulem Busmanem a stavitelem Alquistem - do Heleny zamilují. Když s Dominem zůstane o samotě, požádá ji o ruku a ona souhlasí.

I. dějství

O deset let později je Helena v salonu se svou chůvou a hovoří o robotech. Heleně je umělých lidí líto, ale chůva se jich štítí. Domin přijde Helenu navštívit a předá jí dárky od kolegů. Sám jí věnuje dělovou loď Netimus kvůli probíhající revoltě robotů, o které ona však mnoho neví. Postupně za Helenou přichází Alquist a Gall a vysvětlují jí situaci včetně toho, že se přestávají rodit děti.

Helena v trezoru najde spisy starého Rossuma, jenž s výrobou robotů začal a spisy spálí. V dobré náladě přichází Domin a jeho kolegové, protože má dorazit loď a na ní lidé. Z lodi ale začnou vystupovat roboti, takže jsou poslední lidé na světě, obklíčení miliony roboty v jejich vlastní továrně.

II. dějství

Helena se přizná, že spálila všechny Rossumovy listiny, což byla jejich jediná šance na vykoupení. Fabry zapojí do železné brány elektřinu, čímž pár robotů zničí. Po chvíli Busman pod vlivem alkoholu z továrny vyjde s penězi a úmyslem lidi uvnitř vykoupit za peníze. Ale Fabry nestihne včas vypojit elektřinu, takže je zabit elektrickým proudem. Lidé se rozdělí po celé továrně, ale roboti všechny pobijí až na Alquista, jehož znají jako stavitele a tudíž je schopen pracovat stejně jako roboti.

III. dějství

Alquist sedí ve své laboratoři a snaží se odhalit tajemství života, aby mohli roboti své druhy vyrábět. Roboti jej přemluví, aby jednoho z nich zkoumal, tak jej skutečně rozebere. Pak usne a probudí ho smích. Myslí si, že se vrátili lidé, ale pak vidí, že to jsou pouze roboti. Poznává, že i oni mají city a že život nezahyne

KAREL ČAPEK (1890 - 1938)

- spisovatel, intelektuál, novinář, dramatik, překladatel
- nejmladší ze tří dětí (Josef – malíř, spisovatel; Helena – autorka vzpomínkové knihy *Moji milí bratři*)
- studoval gymnázium v Hradci Králové, po odhalení jím organizovaného protirakouského spolku přešel do Brna → maturoval v Praze, potom filozofická fakulta UK (doktorát)
- po škole vychovatel → knihovník Národního muzea → redaktor Národních listů a Lidových novin (do r. 1938), dramaturg a režisér ve Vinohradském divadle (1921-23)
- oženil se spisovatelkou a herečkou Olgou Scheinpflugovou
- lékaři mu nedávali moc nadějí na dlouhé žití → vážil si lidského života
- zemřel na zápal plic pár měsíců před plánovaným zatčením gestapem
- kvůli zdravotnímu stavu se vyhnul válce, přesto ho ale zasáhla - zprávy z války (o mrtvých) → odpor a nedůvěra v moderní technologie
- 7x nominován na Nobelovu cenu za literaturu, ale nezískal ji (jediný, kdo ji získal by básník Jaroslav Seifert)

DÍLO

- dělení na 4 období
- 1. **období - novinářská a drobná próza**
  - Italské listy, Anglické listy - cestopisné fejetony
- 2. **období - románové a dramatické utopie**
  - R.U.R., Krakatit - utopicko-fantasy román, Věc Makropulos - drama se zabývá tématem dlouhověkosti (nesmrtelnosti), Ze života hmyzu - satirická alegorizující komedie, hmyz má lidské vlastnosti (napsal s bratrem Josefem),
- 3. **období - noetická "poznávací" díla**
  - vyvrací, že je jen jedna pravda → romány jsou ovlivněny pragmatismem
  - Povětroň, Hordubal, Obyčejná život - romány s nezávislým dějem - mají společnou otázku jestli jde skutečně poznat druhého člověka
- 4. **období - varování před hrozbou války a diktatury**
  - Bílá nemoc - drama, sebeušlechtlejší člověk nezmůže nic proti organizovanému zločinu, objevuje se zde Dr. Gallén jako v R.U.R., Matka - drama, námět od manželky, reakce na válku ve Španělsku
- + **pohádky**
  - Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek

---

SOUČASNÍCI AUTORA

Josef Čapek

- Básně z koncentračního tábora - byly z něj vynášeny; vzpomínání na ženu, bratra, ... život na svobodě
- Povídání o pejskovi a kočičce - pohádky
- Ze života hmyzu - se svým bratrem Karlem

Karel Poláček

- Bylo nás pět - tvorba pro děti

Jiří Voskovec a Jan Werich

- Osvobozené divadlo - zde byli jako režiséři
- Caesar, Osel a stín, Těžká Barbora - divadelní hry

Eduard Bass

- Cirkus Humberto - jediný autorův román, vysoce hodnocen
- Klapzubova jedenáctka - moderní pohádka pro mládež